

Nr 87

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående avgivande av förklaring i enlighet med bestämmelserna i artikel 36 moment 2 i stadgan för den internationella domstolen; given Stockholms slott den 22 februari 1957.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen ministern för utrikes ärendena hemställt.

GUSTAF ADOLF

Östen Undén

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen begäres riksdagens samtycke till att förnyad förklaring avgives rörande erkännande för Sveriges del, med närmare angivna förbehåll, av den internationella domstolens obligatoriska behörighet i fråga om tvister av rättslig natur.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 februari 1957.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, PERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LINDHOLM, NÄSGÅRD, KLING.

Ministern för utrikes ärendena anmäler fråga om *avgivande av förklaring i enlighet med bestämmelserna i artikel 36 moment 2 i stadgan för den internationella domstolen* och anför:

Då Sverige år 1946 anslöt sig till den nya världsorganisationen Förenta Nationerna, blev vårt land därmed också anslutet till organisationens fasta judiciella organ, den internationella domstolen. Domstolens stadga utgör en integrerande del av Förenta Nationernas stadga. Någon obligatorisk förpliktelse att underkasta sig den internationella domstolens jurisdiktion hade emellertid Sverige därmed icke åtagit sig. Domstolens behörighet grundas i princip på avtal för varje särskilt fall mellan parterna. I likhet med vad som var förhållandet ifråga om den fasta mellanfolkliga domstolen, internationella domstolens föregångare, vilken utövade sin verksamhet under Nationernas Förbunds tid, innehåller emellertid domstolsstadgan i artikel 36 moment 2 en bestämmelse, den s. k. fakultativa klausulen, enligt vilken medlemsstaterna genom avgivande av en särskild förklaring kan ikläda sig förpliktelsen att svara inför domstolen i tvister rörande vissa uppräknade ämnen av rättslig natur. Den nyssnämnda bestämmelsen i artikel 36 jämte närmast följande moment i artikeln har i översättning följande lydelse:

»2. De stater, som äro anslutna till denna stadga, må när som helst förklara, att de i förhållande till varje annan stat, som åtager sig samma förpliktelse, erkänna domstolen såsom ipso facto och utan särskild överenskommelse behörig i alla rättstvister avseende:

- a) tolkningen av ett fördrag;
- b) varje internationellrättsligt spörsmål;
- c) förefintligheten av någon omständighet, som, därest den konstaterades, skulle innebära åsidosättandet av en internationell förpliktelse;
- d) arten eller omfattningen av den gottgörelse, som bör givas i fall av en internationell förpliktelses åsidosättande.

3. Ovan avsedda förklaringar må avgivas antingen utan villkor eller under förutsättning av ömsesidighet från flera eller vissa staters sida eller för viss bestämd tid.

4. Dessa förklaringar skola deponeras hos Förenta Nationernas generalsekreterare, som har att tillställa de till denna stadga anslutna staterna och domstolens sekreterare avskrifter därav.

5. Förklaringar, som avgivits jämlikt artikel 36 i stadgan för den fasta mellanfolkliga domstolen och som ännu äro i kraft, skola i förhållanden mellan de till denna stadga anslutna staterna anses utgöra ett erkännande av den internationella domstolens obligatoriska behörighet för den tid förklaringarna ännu skola gälla och i enlighet med deras bestämmelser.

6. I händelse av meningsskiljaktighet rörande domstolens behörighet, tillkommer avgörandet domstolen.»

För närvarande föreligger förklaringar i enlighet med stadgandet från trettiotre stater. Av de europeiska staterna har Danmark, Frankrike, Liechtenstein, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Portugal, Schweiz, Storbritannien, Sverige och Turkiet avgivit förklaringar. Vidare har förklaring avgivits av Amerikas Förenta Stater, de flesta av samväldesstaterna, några asiatiska stater samt ett antal latinamerikanska. I de flesta fallen är förklaringarna försedda med förbehåll av varierande omfattning.

Med Kungl. Maj:ts proposition nr 25/1947 underställde regeringen riksdagen frågan om avgivande av förklaring enligt nyss anförda bestämmelse i stadgan för domstolen. Sedan riksdagen lämnat sitt samtycke, uppdrog regeringen åt Sveriges ständiga ombud vid Förenta Nationerna att avgiva en i översättning så lydande förklaring:

»Å Kungl. Svenska regeringens vägnar förklarar jag mig erkänna den internationella domstolen såsom behörig ipso facto och utan särskild överenskommelse i förhållande till varje annan stat, som åtagit sig samma förpliktelser, i enlighet med artikel 36, andra stycket, av stadgan för nämnda domstol, för en tid av tio år, i fråga om samtliga tvister, som må uppkomma beträffande förhållanden eller fakta som ligga i tiden efter denna förklaring.»

Förklaringen i fråga deponerades hos Förenta Nationernas generalsekreterare den 6 april 1947.

Såsom framgår av den återgivna lydelsen, äger densamma en giltighetstid av tio år och upphör sålunda att gälla den 6 april 1957.

Departementschefen

Då frågan om avgivande av förklaring rörande den internationella domstolens obligatoriska behörighet förra gången, d. v. s. år 1947, var aktuell för Sveriges del, framhöll jag vid föredragning av ärendet, att det icke fanns anledning ifrågasätta någon ändring i vårt lands vedertagna inställning till grundsatsen om fredlig lösning av internationella tvister genom deras hänskjutande till internationellt organ och i vår inställning till principen om obligatorisk domsrätt för den internationella domstolen enligt den fakultativa klausulen. Det är alltjämt min uppfattning, att de rådande motsättningarna i världen påkallar en oavslåttlig strävan från de enskilda staternas sida att öka möjligheterna att få uppkommande tvister mellan staterna av-

gjorda på fredlig väg. Härutinnan erbjuder, vad beträffar tvister av rättslig natur, den internationella domstolen de bästa förutsättningarna.

Följaktligen finner jag mig böra förorda att Sverige, inför utlöpanget av den tidigare avgivna förklarings giltighetstid den 6 april 1957, avgiver en förnyad förklaring av det innehåll som framgår av artikel 36 moment 2 i stadgan för den internationella domstolen att gälla under förbehåll av ömsesidighet. Förklaringen torde böra avse tvister, hänförande sig till förhållanden vilka i tiden ligger efter den år 1947 avgivna förklaringen, d. v. s. efter den 6 april 1947. I vad avser giltighetstiden för den föreslagna nya förklaringen får jag förorda en förändring gentemot den närmast föregående förklaringen. Denna giltighetstid har varit begränsad till tio år. Vid samråd i denna fråga med regeringarna i Danmark och Norge, för vilkas del frågan om förnyade förklaringar varit aktuell under den förlidna hösten, har bl. a. framhållits, att en i princip icke tidsbegränsad förklaring bättre skulle giva uttryck för de skandinaviska ländernas inställning till domstolen och frågan om dess obligatoriska behörighet. De tre regeringarna har därför enats om en formulering av varje lands förklaring, enligt vilken densamma skulle gälla för en period av fem år men automatiskt förlängas, därest den icke uppsagts inom sex månader före varje femårsperiods utgång. En sådan formulering torde utgöra en lämplig avvägning mellan den i och för sig önskvärda principen, att förklaringarna skall vara icke tidsbestämda, samt behovet för regeringen att vid icke alltför långt åtskilda tidpunkter äga möjlighet att till övervägande upptaga frågan om vårt lands fortsatta bundenhet genom förklaringen.

Under återopande av det sålunda anförda får jag föreslå

att Kungl. Maj:t måtte genom proposition begära riksdagens samtycke till att Kungl. Maj:t för Sveriges del avgiver sådan förklaring, som avses i artikel 36 moment 2 i stadgan för den internationella domstolen med iakttagande av att förklaringen innefattar de begränsningar som i det föregående angivits.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Arne Fällthelm